

תורת הר שמואל

ראש השנה - תשע"א כניסת החג: 6:19 צאת השבת: 7:28 רבנו תם: 8:08

פרפראות הרב משה קליין

דרשו ה בהמצאו, אלו עשרת ימי תשובה שהוא שרוי ביניכם. (מדרש תנחומא, האזינו).

משל למלך שפעמים היה מתחפש כאזרח רגיל והיה מתערב בין הבריות וכך נודמן לאיש אחד לשבת עם המלך על ספסל אחד, ולא ידע מי הוא שכנו. לאחר שהמלך עזב את המקום נודע לאיש מי היה על ידו. נצטער לאין שיעור ואמר: הרי המלך היה כה קרוב לי והיה בידי לבקש ממנו הרבה דברים נחוצים לי והתמצתי הזדמנות זו. כן מצבו של כל אדם בעשרת ימי תשובה. כי ה' הרי קרוב או לכל אדם ומצויא את עצמו אליו, ומה אווילים הבריות שאינם מנצלים הזדמנות מאושרת זו. (ר' יצחק בלור)

מנהג בכל תפוצות ישראל שרב העיר דורש באותו שבת בבית כנסת הגדול בהלכות ובאגדות ובמוסר ובענייני תשובה, כדי להודיע לעם עונשן של עבירות, ויתנו לב להרהר בתשובה. יש מקומות שהרב דורש גם בשבת הגדול וגם בשבת תשובה, בשבת הגדול בהלכות פסח, ובשבת תשובה בהלכות תשובה.

"האזינו השמים..." הלכה, אדם מישראל שהיה חושש באזניו מה שיהא מותר לרפאותו בשבת. כך שנו חכמים: כל שספק נפשות דוחה את השבת (מדרש רבה). מה הקשר והיחס בין הלכה זו לפרשת האזינו - ויש לומר בדרך רמז: הפוסקים דנים בשאלה אם מותר לומר וידוי בשבת הואיל ונחת הוא לו הדבר או מכל מקום כיוון שמצערו אסור. אם כן לכאורה ספק הדבר, אם מותר לתלמיד חכם לדרוש בשבת ולהטיף מוסר לקהל ולהטיח בפניהם דברים קשים כגידים, כי הקהל מצטער מכך. אולם "שבת שובה" היא קודם כיום הכיפורים, ואיתא בספרים שבשבת זו צריך אדם לתקן את אשר קלקל וחילל בכל שבתות השנה, ואם לא עכשיו אימתי, ויש בזה משום פיקוח נפש, ולכן מותר אז לעורר את הקהל לתשובה. ויש ללמוד זה ממשנה רבינו שלפי "סדר העולם" מת בשבת (עין ברא"ש פ' ערבי פסחים), ובאותו יום אמר לישראל כל דברי התוכחות. וזו כוונת המדרש הנ"ל, מי שחושש באזניו - שאינו שומע ברצון דברי תוכחה - וכרגיל חל פ' האזינו בשבת שובה שהרב דורש דברי מוסר - מה שיהא מותר לרפאותו בשבת. והתשובה: כל ספק נפשות דוחה את השבת. (חת"ס)

"האזינו השמים ואדברה"

"השמים ואדברה" גימטריא תרי"ג, כלומר האזינו למצוות התורה שהם תרי"ג. "ואדברה" אותיות ואדבר, ה' ר"ל אדבר בתורה שהיא חמישה חומשים. (בעה"ט; שפתי כהן)

"כי לא דבר רק הוא מכב"

הז"ל: אם ריק הוא - מכב הוא (ירושלמי פאה פ"א). "מכב" גימטריא "מאה", רמז לדברי הז"ל "אינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה ואחת" (חגיגה ט). כלומר אם לא יעזת כדבקי וריק הוא בידך, סימן ששנית רק כמנני "מכב". אך השונה פרקו 101 פעמים, נאמר בחז"ל "אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו" (פסחים ז'), "לכאן" גימטריא 101, ותלמודו מתקיים בידו.

"איכה ירדוף אחד אלף"

הז"ל: בשעה שהיה דוד יוצא למלחמה היה מפיל שמונה מאות חלל בפעם אחת והיה מתאנח על מאתיים, דכתיב "איכה ירדוף אחד אלף", ונטלו ממנו מאתיים כדבר אורייה, דברי הז"ל הנ"ל מרמזים בפסוק "תשמרני לראש גויים" (ש"ב כב) "תשמרני" גימטריא אלף. לעומת זאת בתהילים י"ח כתיב "תשימני לראש גויים", "תשימני" במקום תשמרני חסר ר' (200) מכאן שנטלו ממנו מאתיים. (הגר"א)

פרשה מפורשת הרב דוד שרעבי

בהפמרה של היום השני של ראש השנה אנו נקרא את הפסוק בירמיה על מה שיהיה בזמן הגאולה -

(ל"א ז') **הגני מביא אותם מארץ צפון וקבצתים מירכתי ארץ במ עור ופסח הרה וילדת יחדו קהל גדול ישיבו הנה,**

פירש רש"י שם - במ עור ופסח, אפילו הנכשלים שבהם לא אמאם ע"כ, ומבואר שעיוור ופסח (נכה ברגליים) היינו שיש אנשים שהם כמו עוורים ופסחים במצוות ה' ועבודתו, ואפילו שהם נכשלים הקב"ה לא ימאם בהם ויקבץ ויביא אותם מכל הארצות, ונראה שהפסוק מדבר על ארבעה מיני אדם אשר אין הם פושעים ממש, האחד עיוור, והשני פסח, השלישי הרה (אשה הרה), והרביעי יולדת, והם כנגד ארבעה מינים של

מיעוט בעבודת השם, הראשון העיוור זה משל על בני אדם שאין להם ראייה והם דומים לעיוורים משעת לידה וכל זה בא להם בדרך של נכשל, וכגון שאביו פשע ומרד בכוונה - אך הבן לא פשע אלא נולד במקום התאוה ולפעמים שהוא נולד בפנינות ארץ העמים בחוץ לארץ ונדרמה כנכשל משעת לידה

וכעיוור אשר אין לו מאור עיניים כי לא הייתה לו שום הזדמנות לראות דברים אחרים מחוץ למקום שבו גדל ובית הספר שבו התחנך. והשני הוא הפסח, שאף שהוא רואה וזה עצמו מעלה שמכווין עיניו לראות שיש מקום תורה ויש עבודת השם, אבל בכל

לכל תושבי הר שמואל היקרים
יהי רצון שתתחדש על כולנו שנה
טובה ומתוקה כדבש
שנה של עלייה בתורה ויראת שמים
יישוב טוב, פרנסה בשפע, ובריאות איתנה

משפט שלמה הרב שלמה כהן

המקרה:

מזרחי, תלמיד מובהק של אותה חסידות, לימים הנוראים, בשכירות של \$ 2,000 לשלושה לילות. העסקה יצאה לפועל, ציון קיבל את הכסף וכעבור ימים אלו המפתח הוחזר לציון, והכול היה תקין. אבל כששמע בעל הדירה מה שציון עשה, הוא הקפיד מאוד, ודרש שישלם לו את דמי השכירות שהוא קיבל. ציון מסרב, והשניים נוגשים לביה"ד.

המענות:

בעל הדירה טוען שאסור היה לציון להשכיר את הדירה "כי אין אדם עושה סחורה בפרתו של חברו", ולכן השכירות

ציון שכר דירה מרוהטת לשנה במרכז העיר. בהתקרב הימים הנוראים שמע משכניו שעקב קירבתם של הבתים באזורם לבית המדרש המרכזי של חסידי ליטבישער, מוכנים החסידים לשלם סכומים של עד \$ 1,000 ללילה עבור דירה באזור. ציון בדק בחווה שלו וראה שלא מוזכר שאסור לו להשכיר לאחרים, ולכן פרסם את הדירה להשכרה, לימים אלו, ההתעניינות הייתה רבה ותוך ימים ספורים, סגר ציון חווה עם מר

רש"י בפסוק ח', בבכי יבאו, על ידי תפלה ותשובה ע"כ, ואמר הפסוק בבכי יבאו ובתחנונים אובלים אובלים אל נחלי מים בדרך ישר לא יכשלו בה כי הייתי לישראל לאב ואפרים בכרי הוא, שפירש כיצד הקב"ה יביא את כל ארבעת מיני הנכשלים שכתבנו, שמי שהוא עיוור כי אביו פשע ומנע ממנו טובה ואף עמל בו ברעה, הקב"ה יוביל אותו ויוליך אותו אל נחלי מים, שיהיה לו סייעתא שתוך מרוצתו יפגע בנחלי מים המשיכים את הנפש ויפקחו עיניו לראות שטוב לפניו, וזה שאמר אובלים אובלים אל נחלי מים. ומי שהוא פסח הקב"ה יזמן לו דרך קלה בלא קושי יתר או מעכבים, וזה שאמר בדרך ישר לא יכשלו בה!! ומי שנדמה להרה היינו מי שקירב עצמו אל עבודת ה' אחר שמשפחתו ומקומו אינם שומרי תורה ומצוות, אלא שעדיין לא פירש לגמרי אלא עדיין בתחילת העבודה שמבקש ופועל לבוא למקום היראים וללמוד תורה ומצוות, הקב"ה אומר לו שהוא אביו (היינו שהקב"ה אביו של האדם שנדמה להרה), ואם הקב"ה לו אב וראי שיקבל סייעתא כאב לבנו, וזה שאמר כי הייתי

כן אם מבקשים למצוא הדרך הרי שהקב"ה עוזר להם, וזה שכתב לישראל לאב, ומי שנדמה ליולדת שכבר בא למקום תורה ועמל

זאת יש בו מום של קושי הליכה מפני טבעו בצירוף מקום לידתו, או מפני רשעים אחרים המקשים ומפילים בדורו, ולכן הוא דומה לאדם שרואה אך אינו יכול ללכת! והשלישי כנגד הרה - בא הנביא להמשיל אל מי שקירב עצמו אל עבודת ה' אחר שמשפחתו ומקומו אינם שומרי תורה ומצוות, אלא שעדיין לא פירש לגמרי אלא עדיין הוא נמצא בתחילת העבודה שמבקש ופועל לבוא למקום היראים וללמוד תורה ומצוות, וזה דימה להרה שיש לה צער עיבור, אך לרוב ההרה יולדת בסוף כן גם אדם זה כיון שכוונתו להתקרב הרי שסופו שיבוא לבית המדרש. והרביעי דימה ליולדת, שהם האנשים אשר כבר עזבו את מקומם ועברו צער עיבור בקירבה לעבודת ה', ויושבים על התורה ועבודת ה' אלא שעדיין רב הדרך במילוי הריקן, וכן בעבודת המידות כי רק החלו ועדיין הדרך מרובה, ולכן דימה זאת ליולדת אשר כבר רואה פרי ביטנה אלא שעדיין הוולד רך ויש לעמול בו כדי שהשמחה תהיה שלימה.

וביזו' שלא מדבר בפושעים אלא רק בנכשלים, על כן אם מבקשים למצוא הדרך הרי שהקב"ה עוזר להם, וזה שכתב לישראל לאב, ומי שנדמה ליולדת שכבר בא למקום תורה ועמל

משפט שלמה - המשך

ואם לא היה לו רשות להשכיר, המותר לבעלים. ולכן היה צריך להיות שהשכירות של הבית, שהיה לו רשות להשכיר, יהיה של ציון, ומה שקיבל על הרהיטים יהיה של בעל הבית, כי את הבית בעצמו היה לו רשות להשכיר, ולרהיטים לבד לא היה לו רשות. אבל הקצות החושן חולק, וטוען שמה שפסק הרמ"א כאן בנוי על האמרה בגמרא, "שאיין אדם עושה סחורה בפרתו של חברו", ואמרה זו נאמרה רק במקרה שראובן שכר בהמה משמעון והשאיל אותה ללוי, ונאנס הבהמה אצל השואל, שמעיקר הדין, לוי השואל צריך לשלם לראובן, השוכר על מיתת הבהמה, אבל ראובן פטור מלשלם לשמעון כי כשוכר אינו חייב באונסים, ועל זה נאמר האמרה "שאיין אדם עושה סחורה בפרתו של חברו" וצריך ראובן לשלם לשמעון מה שקיבל מלוי, והטעם - כי התשלום הוא על גוף הבהמה, והוא שייך לבעליו!

אבל כשוכר שהשכיר, התשלום הוא דמי שימוש, וכיון שהשימוש שייך לשוכר הראשון והשימוש בחפץ קנוי לשוכר למשך ימי השכירות, כל שכירות שקיבל, אפילו באסור, שייך לו, ולא לבעל החפץ. ולכן לא שייך כאן הטענה שאין אדם עושה סחורה בפרתו של חברו, ויכול ציון השוכר, שהוא מוחזק במעות שקיבל ממר מזרחי לטעון "קים לי" כקצות, ולא יצטרך לשלם את השכירות לבעל הבית.

בחו"מ סימן שט"ז סעיף א' מבואר, שאדם ששכר בית לזמן קצוב יכול להשכירו לאחר בתנאי שאין בני הבית של השוכר השני יותר ממספר בני ביתו של המשכיר הראשון. ובסמ"ע מבואר החילוק בין מטלטלין לקרקעות, שמטלטלין אסור לשומר להשכיר, כי השוכר השני אינו נאמן למשכיר ויכול להבריה את החפצים, אבל בקרקעות לא שייך להבריהם, ולכן אינו יכול למנוע מהשוכר להשכיר לאחר (וכל זה סתם כך, אך אם המשכיר פירש שהוא מקפיד ואינו מוכן שהשוכר ישכיר לאחר, פשוט שאסור לו לעשות כן) ורק אם מספר בני הבית מונה יותר נפשות יכול המשכיר להקפיד, כי תוספת הנפשות עלולה לקלקל את הבית. ובספרי הפוסקים מבואר, שבימינו המנהג הוא שכל שוכר מתחייב להחזיר את המושכר במצב שקיבל אותו, דהיינו לצבוע מחדש וכו' יכול השוכר להשכיר גם למשפחה אם יותר נפשות. אבל כל זה מדובר על בית לא מרוהט, שאינו משכיר לשני אלא הקירות. אבל בבית מרוהט, על הרהיטים נאמר "שאיין השוכר רשאי להשכיר", כי שמא יבריהם השוכר השני שאינו נאמן בעייני המשכיר, וכמו בכל מטלטלין. ולכן נפסק שהיה אסור לציון להשכיר את הבית למר מזרחי. ולעניין השכירות שציון קיבל, מבואר ברמ"א בחו"מ סימן שס"ג סעיף י', שהשוכר בית מחברו וחזר והשכירו לאחרים ביותר ממה ששכרו, אם היה לו רשות להשכירו, המותר שלו,

שהוא קיבל שייכת לו. ציון טוען שמכיוון שהדירה כבר הייתה שכורה בידו, אין זה ענינו של בעל הבית, רק שלא יקרה נזק כלשהו. וזה נהנה וזה אינו חסר, זאת אומרת, ציון ייהנה משכירות גבוהה, ובעל הבית אינו מפסיד כלום, כי הדירה כבר שכורה לציון, ולא הייתה לו שום אפשרות להשכיר את דירתו לחסידי ליטבישער, ועל זה נאמר כופין על מידת סדום. הוא גם מצטט מדברי השולחן ערוך בחו"מ סימן שט"ז סעיף א', שמותר לשוכר בית להשכירו לאחר, אם אין מספר בני הבית של האחר יותר מבני ביתו.

פסק הדין:

היה אסור לציון להשכיר את הבית למר מזרחי, אבל אינו צריך לשלם את השכירות שקיבל לבעל הבית.

הסבר:

השוכר חפץ מחברו חייב בשמירתו כמו שומר שכר (ז"א שהוא חייב בגזילה ואבירה ופטור מאונסין) ולכל שומר, אסור לו למסור את החפץ שהוא בשמירתו לאחר לשמור במקומו. ובגמרא ב"מ דף ל"ז מבואר הטעם, כי אין בעל החפץ מוכן לקבל את שבועתו של השני כי אינו מכיר אותו. ולכן אם החפץ נאבד או נגנב, השומר הראשון חייב, ורק במקרה שהשומר השני הוא אדם נאמן בעיני בעל החפץ, והוא בעצמו מוכן להפקיד חפציו בידיו, תעבור האחריות לשומר השני, והראשון פטור מאחריות. אבל

תזכורת: לא לשכוח עירוב תבשילין

סיום מסכתות מכות ושבועות, על ידי
לומדי הדף היומי שהתקיים בערב ראש
השנה, מזל טוב!

בליל שבת ידרוש בבית הכנסת הספרדי
שעל ידי עמותת אהל לוי
הרה"ג חיים דביר שליט"א
אחר קבלת שבת

כוס תנחומין

למשפחת ה"ה יוסף כדורי הי"ו
על פטירתו של המתפלל היקר, עוסק בתורה ובמצוות,
מעורר השחר לעבודת בוראו, בקיא בדקדוק מקרא,
ויד לו בגמרא והלכה, איש תם וישר
ה"ה יחזקאל (בן ערגיה) כדורי ז"ל
יחסר לנו, וכואב העדרו
נלמד לכבוד נשמתו
בהתחזקות והתגברות
לא תסיפו לדאוג עוד
ומן השמים תנחמו
תהא נשמתו צרורה בצרור החיים

בעבודת ה', אין לו לחשוש על תולדותיו היינו מעשיו בעבודת ה',
כי הקב"ה לו לאב, והוא כבכורו, וכשם שאדם עמל בכבורו יתר
משאר בניו כי הוא ראשון בתוך בנין ביתו, כך זה האדם הנדמה
ליולדת אל יחשוש כי יקבל סיעתא כמו אב לבנו בכורו, וזה שאמר
ואפרים בכרי הוא (ויש טעם למה אמר אפרים ואין תכלית האריכות),
אך כל זאת על הנכשלים כל אחד כפי ענינו, אך לא מדבר בפושעים.
ובסנהדרין דף צ"א ע"ב מובא, ריש לקיש רמי (ריש לקיש
הקשה), כתיב בם עור ופסח הרה וילדת יחדיו (ירמיהו ל"א), וכתיב
אז ידלג כאיל פסח ותרן לשון אלם כי נבקעו במדבר מים ונחלים
בערבה (ישעיהו ל"ה), הא כיצד, עומדין במומן ומתרפאין ע"כ,
ובילקוט כאן הוסיף עוד מהמשך הגמ' בסנהדרין ז"ל, וכן הוא אומר
אני אמית ואחיה מחצתי ואני ארפא ע"כ, ומבואר שהקב"ה מרפא
אותם כיון שלא היו פושעים אלא נחשב כעין שהוא המית והוא מחץ
על ידי עניינם בעולם הזה שלא היו במקום קדושה, והבחירה אינה
מזומנת כבאחרים, ולכן הקב"ה מחיה ומרפא כסייעתא,

יתקיים בנו במהרה השנה – הגני מביא אותם
מארץ צפון וקבצתים מירכתי ארץ בם עור ופסח
הרה וילדת יחדיו קהל גדול ישובו הנה

חידושים לראש השנה

יש פיוט אשר הספרדים אומרים בסליחות, הפיוט מתחיל במילים
אם אפס רבע הקן, פיוט זה מדבר על עקידת יצחק.
בתוך הפיוט כתוב - קח נא בן יקר ונמצה דמו על קיר, דהיינו
שדמו של יצחק יהיה נזרק על המזבח כמו כל קרבן שיש בהקרבתו
זריקת הדם על גבי המזבח.
השאלה היא שמיצוי הדם יש רק בעולת העוף ולא בעולת בהמה,
וכיון שיצחק היה נקרב כקרבן עולה, מפני מה נדמה הקרבתו כקרבן
עולת העוף שיש בו מיצוי הדם ולא בעולת בהמה שדמו נזרק על גבי
המזבח?

למה כתוב ונמצה דמו על קיר?

נראה לתרץ שיש הבדל בין עולת בהמה לעולת העוף, עולת בהמה
צריך שיהיה תמים בלי מום, וגם שיהיה זכר ולא נקבה, בעולת העוף
לא מעקב מום, וגם אין צריך להיות זכר, כל מה שצריך להיזהר בעוף
הוא שלא יהיה חסר לו אבר שלם, אבל מום לא פוסל בו, וזה שאמרו
בגמרא - תמות וזכרות בבהמה, ואין תמות וזכרות בעוף.
הקדוש ברוך הוא אמר לאברהם להקריב את יצחק בעולת העוף,
שאם יהיה לו מום קל שכליבו אולי יחשוב קצת יצחק שאין ראוי
להקריב אדם, אולי יהיה מום קל במחשבתו, בכל זאת הקרבן של
עולת העוף כשר אפילו עם מום, אבל יצחק ענה לאביו שאין לו שום
מום אפילו לא קל שבקלים, אלא הוא תמים ושלם, ולכן ביקש יצחק
שאביו יקריב אותו כעולת בהמה שפוסל בו מום.
וזה שכתוב בהמשך הפיוט - אבי אותי ככבש תעשה לא תחמול ולא
תכסה!

שיעור לנשים

על ידי ה"ה גב ויטנשטיין הי"ו
בשבת בביתם בשעה 4:45 אחה"צ

שיעור של התקיעות

הקדמה: מדאורייתא אין צריך אלא תשע קולות, דהיינו תקיעה תרועה תקיעה ג' פעמים^(א). ולתקוע תקיעה תרועה תקיעה בסדר מלכיות, זכרונות, ושופרות^(ב). אבל כיון שאינו ברור מהו הקול של "תרועה", לכן תיקן ר' אבהו לתקוע כדי לצאת ידי כולן^(ג). ויש ג' צדדים לענין מה שייך להיות הקול של "תרועה" דקרא: (א) שלש יבבות - מה שאנו קורין "תרועה", (ב) שלש שברים - מה שאנו קורין "שברים", (ג) שלש שברים ביחד עם שלש יבבות - מה שאנו קורין "שברים יבבות". נמצא שלאחר שתיקן ר' אבהו לתקוע כולן, אנו קורין בסדר זה: תשר"ת, תש"ת, תר"ת, ג' פעמים כל אחד ואחד. והיינו סך הכל ל' קולות. ועוד תיקן בנמ' לתקוע כל הקולות אלו בין בישיבה (לפני מוסף) בין בעמידה (בתוך מוסף)^(ד). ולכן יש לנו סך הכל ששים קולות. והרמ"א הביא מנהג להוסיף עוד ל' קולות לאחר מוסף, והשל"ה הביא ענין להוסיף עד שיהיה סך הכל מאה קולות^(ה).

מח' רש"י ותוס': מה שאנו קורין "תרועה", היינו "שלש יבבות" (כדנ"ל). ויש מח' רש"י ותוס' מהו "יבבה". רש"י סבר שיבבה היינו כח כל דהו, ולכן תרועה היינו שלש כחות כל דהו. ותוס' סבר שיבבה היינו שלש כחות כל דהו, ולכן תרועה היינו תשע כחות כל דהו. [כחות כל דהו היינו מה שאנו קורין "טרומיטין"]. וממח' זה יש נפק"מ בין לענין תקיעה בין לענין שברים בין לענין תרועה. שמשנה הוא בר"ה, ששיעור תקיעה צריך להיות ארוך כשיעור התרועה. נמצא שלפי רש"י שתרועה רק ג' טרומיטין גם שיעור תקיעה ג' טרומיטין, ולפי תוס' שתרועה ט' טרומיטין ה"ה שתקיעה צריך להיות לכל הפחות אורך כשיעור ט' טרומיטין. ולענין שברים, מוכח שהקול של השברים הוא יותר ארוך מקול של תרועה. ולכן לפי רש"י שסבר שכל תרועה היינו כח כל דהו, נמצא

שכל שבר על כרחך יותר מכח כל דהו, ומסתמא שיעורו קרוב לב' כוחות, ולכן נמצא שג' שברים היינו כשיעור ו' טרומיטין^(ו). אבל לפי תוס' שסבר שכל שבר צריך להיות לפחות כשיעור ג' טרומיטין, לכן נמצא שג' שברים היינו כשיעור ט' טרומיטין^(ז).

מח' בדעת רש"י: יש מח' לענין שבר שעשה כשיעור ג' טרומיטין, האם יצא בזה לדעת רש"י. תוס' סבר בדעת רש"י שכיון שרש"י סבר שתרועה רק ג' קולות כל דהו, נמצא שתקיעה רק כשיעור ג' טרומיטין. לכן אם תקע שבר ארוך של ג' טרומיטין נמצא שיצא מכלל שבר ונעשה תקיעה, ולא יצא. אבל המרדכי כתב בדעת רש"י, שדווקא בסדר תר"ת הוא שרש"י סבר ששיעור תקיעה היינו ג' טרומיטין, אבל בסדר תש"ת הא עכשיו אנו קורין "תרועה" דקרא "שברים". ולכן גם תקיעה של סדר תש"ת צריך להיות יותר ארוך מתקיעה של סדר תר"ת^(ח). ולכן נמצא שכיון ששלשה שברים לפי רש"י היו סך הכל בערך כשיעור ו' כוחות (כדנ"ל), לכן גם תקיעה צריך להיות כשיעור ו' כוחות. נמצא, שכל שבר אפילו אם אורך יותר מג' כוחות עד ו' כוחות, עדיין לא יצא מכלל שבר.

אם שייך לצאת ידי שניהם: לפי תוס' בדעת רש"י שסבר שכל שבר צריך להיות פחות מג' טרומיטין, נמצא שא"א לצאת גם רש"י וגם תוס' ביחד. שהא לתוס' צריך להיות ג' שברים כשיעור סך הכל של ט' טרומיטין. ולפי רש"י כל שבר צריך להיות פחות מג' טרומיטין, ולכן ג' שברים ביחד על כרחך פחות מט' טרומיטין^(ט). אבל לפי דעת המרדכי בדעת רש"י, שפיר יכול לצאת בין רש"י ובין תוס' בתקיעה אחת. שיכול לתקוע כל שבר כשיעור ג' כחות, ולזהו ג' שברים סך הכל ט' כחות (ויותר), ועי"ז יצא שניהם. פחות מו' כחות כדי לצאת לרש"י, ולא פחות מג' כחות כדי לצאת תוס'.

למעשה: הש"ע הביא דעת רש"י בשם י"א, ואח"כ הביא דעת תוס' בשם י"א. ואף שכלל בש"ע שכל מקום שהביא ב' י"ש אומרים "שהלכה כ"א השניה (כתוס')", מ"מ בב"י כתב שהעולם נהגו לתקוע שבר פחות מג' טרומיטין וברש"י (ואינו חוששין לשיטת תוס' כלל)^(י). והרמ"א כתב שנוהגין לעשות כדעת המרדכי בדעת רש"י (ועי"ז יצא גם תוס')^(יא). והב"ח כתב שמנהגינו לא לחוש לרש"י כלל^(יב). והמג"א לאחר שהביא שיטת הב"ח כתב להיפך שעכשיו המנהג לא לחוש לשיטת תוס' כלל^(יג). והמ"ב כתב לבתחילה לחוש לדעת תוס', ובדיעבד לסמוך על רש"י (אף שלא יצא בזה שיטת תוס' כלל). אבל המ"ב מסיים שטוב יותר לצאת בין תוס' בין רש"י ע"פ מהלך המרדכי בדעת רש"י, ולעשות כל שבר בין ג' עד ו' טרומיטין^(יד).

(א) משנה ר"ה לג': וטו"ש ע"ס תקל"א. (ב) רש"י שם, והוצאה צ"י שם. (ג) גמ' שם. וע' צ"י שהביא מח' ראשונים לענין לפני שתיקן ר' אבהו, האם היה ספק גמור הוא אם יאל או לא, או שאל רק היה מנהגים שונים. הרמב"ם והסמ"ג סוצרים שספק גמור הוא, דהיינו שמי שתקע רק תר"ת יש להסתפק שמה לא יאל די חיוז דאורייתא כלל, חז"ל וכשנצ"ר אבהו קיבץ כל הספיקות והתקין שיעור כדברי כולם כדי שלא כל ישראל ידי חוצת תקיעת שופר צלל ספק כלל עכ"ל. ורבינו האי והר"ם והריב"ז סוצרים שרק היה מנהגים שונים ממחילה, חז"ל וכשנצ"ר רבי אבהו ראה לתקן תקנה שיהיו כל ישראל עושים מעשה אחד עכ"ל. [וע"ז ראיית הריב"ז וע' בטו"ש ע"ס תקל"א]. וע' לקמ' בהערה ח' נפק"מ ציינים גם צמנינו. (ד) גמ' שם. והוצאה צ"י ע"ס תקל"א. אמר רבי יוחנן למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין וחוצרין ותוקעין ומריעין כשהן עומדין, כדי לערצב השקט. (ה) ע' צ"י ע"ס תקל"א שכתב רק לתקוע תרועה גדולה לאחר מוסף, והרמ"א שם הביא שם מקומות שנהגו לתקוע ל' קולות לאחר מוסף, ועל זה הביא הרמ"ז (שם סק"צ וצ"י) דעת הש"ל להוסיף עוד שבר קולות כדי להשלים עד מאה. ובאמת ענין של הש"ל כבר הוצאה צ"י ע"ס תקל"א. [והחסידים מנהגין לתקוע ששים קולות צחוק מוסף, ל' תפילות לחם ול' צחוק הש"ן, ומשלים עשר תקיעות אחרונות לאחר מוסף (בקדים מלפני תפילה) ונמשך העור ס' תקל"א צ"י ע"ס תקל"א]. (ו) משה אפרים הוצאה בשער סק"ת. ובאמת אינו צריך שכל שבר צ' כחות, שאפשר שהוא פחות מזה קל"ה דהיינו שכל שבר כח וחלי, וממלא סך הכל ארבע וחלי כחות. וכן ע"ש לשון מ"ז ססק"ג "כשיעור ו' כחות או קרוב לזה עכ"ל וע' לקמ' הערה יד. (ז) כן מוכח מכלל האחרונים. שצברים של תוס' על כרחו לכל הפחות כל אחד כשיעור עכ"ל. (ח) ד"ה והמרדכי חז"ל והעולם לא נהגו כן אלא מלקדים השבר כל מה שאפשר משום שלדעת רש"י צמנעט שואריתו יאל מכלל שבר והיו תקיעה שהרי לדידה שיעור תקיעה הוא כג' כחות של כל שהוא עכ"ל. (י) ש"כ צה"ג, וכ"כ בתרומות שם דברים של טעם. (יב) צ"ח סק"י שכתב שמנהג להאריך בצברים עד ט' כחות. (יג) מג"א סק"י חז"ל ועכשיו מנהגין לבתחילה שלא לעשות ט' כחות בתרועה, כדעת רש"י, והמחמיר תצא עליו ברכה עכ"ל וע"ז בשער סק"ד שנהגין הנצי"א. ובאמת הוא רק הנצי"א צ"י ע"ס תקל"א, אבל הנצי"א עצמו כתב שמנהג שלקן הוא לתקוע שבר פחות מג'. (יד) מ"ז ססק"ג חז"ל ועוד יותר שלא יעשה כל שבר רק כשלשה כחות עכ"ל. וממלא קשה ללמס לעשות כל שבר ג' כחות צדיון, ולפי החשבון דל"ל יכול לתקוע כל שבר עד קרוב ל' כחות. ושמתני מרי"ב של שיעור לזה, שכל שבר תהיה קל"ה יותר מחלי שיהיה, וממלא שבסך הכל יש להשגל להיות ה"ג צברים קל"ה פחות משתי שניות. וכן יש להקין ולנסות לתקוע כל אחד מהצברים שווין. וכן שמתני ממנו שכן משער ר' דוד פיינשטיין שליט"א דהיינו כשני שניות.